

Barnevernet i små kommuner – status og utfordringer

Presentasjon av sentrale resultater fra prosjektet

Deloitte AS.

Oslo, 22.10.2012

Innhold

Sidetall

Formål og tilnærming	2
Små kommuners utfordringer på barnevernsområdet	3
Små kommuners arbeid på barnvernsområdet	4
Småkommuner og interkommunalt samarbeid	5
Samarbeid internt i kommunen og små kommuners behov for faglig bistand	6
Forholdet mellom statlig og kommunalt barnevern	7

Formål og tilnærming

Formål

- Formålet med kartleggingen er å få økt kunnskap om barnevern i små kommuner. Kartleggingen besvarer spørsmål knyttet til:
 - kommunens utfordringer og arbeid på barnevernsområdet,
 - interkommunalt samarbeid,
 - internt samarbeid og behov for faglig bistand,
 - oppgave- og ansvarsdeling mellom statlig og kommunalt barnevern,
 - kommunens myndighet som bestillere av statlige barneverntiltak og
 - muligheten for å overføre statlige oppgaver til kommunene

Tilnærming

- Undersøkelsen er en faktabasert framstilling av dagens situasjon for småkommuner på barnevernsområdet og av sannsynlig utvikling innen dette feltet. Kartleggingen bygger på både kvalitative og kvantitative data, og baserer seg på følgende kilder:
 - Foreliggende statistikk om barneverntilbudet på kommunalt og statlig nivå
 - KOSTRA- data
 - StatRes
 - Spørreundersøkelse til alle små kommuner
 - Arbeidssamling med deltakelse fra utvalgte små kommuner

1. Små kommuners utfordringer på barnevernsområdet

- Det er 232 kommuner med færre enn 5000 innbyggere i Norge. 11 prosent av alle barn og unge i Norge bor i en kommune med mindre 5000 innbyggere.
- Barnebefolkningen i små kommuner utgjør en like stor andel av totalbefolkningen som i større kommuner. Sammensetningen av barnebefolkningen er imidlertid litt ulik – små kommuner har en lavere andel barn i førskolealder og en høyere andel barn i grunnskolealder enn hva som er tilfellet for større kommuner.
- I 2011 var om lag 52 000 barn registrert med tiltak fra barnevernet. Av disse var ca. 7 000 bosatt i en kommune med mindre enn 5000 innbyggere.
- I perioden fra 2001-2011 var økningen i antall barn med tiltak i små kommuner på 56 prosent. I større kommuner var andelen 53 prosent. Det var kun mindre forskjeller i bruk av hjelpetiltak og omsorgstiltak mellom små og større kommuner.
- Når det gjelder bemanningsutviklingen er det større forskjeller. I små kommuner har antall årsverk økt med 61 prosent i perioden. I større kommuner var økningen på 47 prosent.
- Småkommunene har hatt en nedgang i barnebefolkningen fra 2001-2011 (7,3 prosent). Reduksjonen er størst blant de yngste barna (0-6 år). Dersom forbruket av barnverntjenester holder seg stabilt, kan behovet for barneverntjenester dermed forventes å gå noe ned de nærmeste årene.

2. Små kommuners arbeid på barnvernsområdet

- I kartleggingen blir småkommunene sammenlignet med grupperinger av større kommuner ut fra utgiftsnivå, tjenesteprofil, kostnad pr barn, andel barn med tiltak og bemanning/kompetanse
- Småkommunene hadde det nest høyeste utgiftsnivået av kommunegruppene. De brukte ca. 6 700 kr til barnevern pr innbygger i aldersgruppen 0-17 år i 2011. Dette var 162 kroner mer pr innbygger i aldersgruppen enn landsgjennomsnittet.
- Småkommunene hadde en høyere andel barn med undersøkelse og en høyere andel barn med tiltak enn de andre kommunegruppene og landsgjennomsnittet utenom Oslo. Det er også en forholdsvis høyere andel av undersøkelsene som fører til tiltak i småkommunene enn i de andre kommunegruppene.
- De viktigste årsakene til at småkommunene har høyere netto driftsutgifter til barnevernsformål enn større kommuner er at:
 - Flere barn fanges opp og gjennomgår undersøkelse
 - Flere av undersøkelsene fører til tiltak
 - Det brukes mer ressurser til saksbehandling per barn
 - Det brukes mer ressurser til tiltak i hjemmet per barn
- Da småkommunene har færre barn med tiltak utenfor opprinnelig familie, kan disse kommunene sies å ha en «riktigere profil» på sitt barnevernstilbud enn større kommuner.

3. Småkommuner og interkommunalt samarbeid

- Funn fra spørreundersøkelsen viser at 52 prosent av småkommunene som deltok i spørreundersøkelsen deltar i et interkommunalt samarbeid. 11 prosent av kommunene har konkrete planer om interkommunalt samarbeid på barnevernsområdet
- 58 prosent av de kommunene som ikke deltar i et interkommunalt samarbeid i dag, svarer at deres kommune om fem år sannsynligvis vil delta i samarbeid
- De tre viktigste årsakene til at kommunene deltar eller planlegger å delta i et interkommunalt samarbeid på barnevernsområdet er: faglig miljø, kompetanse/fagkompetanse/ bredere kompetanse og rekruttering.
- 90 prosent av kommunene som deltar i et interkommunalt samarbeid synes samarbeidet fungerer godt og at det har bidratt til en bedre barnevernstjeneste. Flertallet av kommunene mener at samarbeidet har bidratt til et større fagmiljø og bedre tilgang på barnevernsfaglig kompetanse og at samarbeidet har bidratt til større avstand til personer i enkeltsaker
- Viktige forutsetninger for et godt interkommunalt samarbeid er: Vilje til samarbeid, tydelige og definerte oppgave- og ansvarslinjer og fungerende administrativt system på tvers av kommunene..
- De faktorer som skaper størst utfordringer for det interkommunale samarbeidet er: Manglende samhandling med andre tjenester i kommunen etter inngåelsen av interkommunalt samarbeid, ulik prioritering og manglende kommunikasjon (på tvers av kommuner).

4. Samarbeid internt i kommunen og små kommuners behov for faglig bistand

- Småkommunene synes at det interne samarbeidet rundt utsatte barn i sin kommune fungerer godt. Det er ikke gjort funn som tilsier at interkommunalt samarbeid får nevneverdige negative konsekvenser for det interne samarbeidet i kommunene.
- Det er særlig helsestasjon/skolehelsetjeneste, grunnskolen og sosialtjenesten/NAV barneverntjenesten opplever å ha et godt internt samarbeid med
- Kommunene svarer at det er viktigst å styrke samarbeidet mellom barneverntjenesten og barnehagene, grunnskolen, helsestasjon/skolehelsetjeneste og fastlegene.
- Kommunene etterspør faglig bistand på flere områder. De områdene som nevnes hyppigst er: Utredningskompetanse, psykologfaglig kompetanse og juridisk kompetanse
- På spørsmål om hvilken faglig kompetanse kommunen trenger for å gi et godt barneverntilbud i framtiden svarer kommunene: Fagutvikling overfor egne medarbeidere, bedre kompetanse på kartlegging og utredning og bedre tilgang på psykologfaglig kompetanse

5. Forholdet mellom statlig og kommunalt barnevern

- Småkommunene har blandede erfaringer når det gjelder oppgave -og ansvarsfordeling mellom statlig og kommunalt barnevern
- Flertallet av småkommunene (56 prosent) opplever at de har tilstrekkelig myndighet som bestillere av statlige barneverntiltak
- Det er særlig fire forhold som ble vektlagt i spørsmålet om hva som skal til for at kommunene blir mer reelle bestillere av statlige barneverntiltak:
 - En rendyrkning av rollene som myndighetsutøver (bestiller) og tjenesteprodusent (utfører),
 - Klargjøring av fagteamenes rolle som utredere/veiledere kontra deres rolle som ansvarlig for inntaket til statlige tiltak
 - Finansieringsordninger og bruk av egenandeler som gir riktige incentiv i forhold til de overordnede målsetningene for barnevernet og som er konsistente med ansvarsdelingen mellom stat og kommune,
 - Kommunene må ha tillit til at Bufetat klarer å levere tiltak med riktig kvalitet og kompetanse i forhold til kommunenes behov
- Det er nokså stor usikkerhet blant småkommunene om at det er oppgaver som ivaretas av det statlige barnevernet i dag som kommune eller den interkommunale barnverntjenesten kommunen deltar i, kunne hatt ansvaret for, kun 31 prosent av kommunene svarer ja på spørsmålet, 24 prosent svarer nei og 45 prosent av kommunene svarer vet ikke
- Oppgaver som kommunene mener de kunne hatt ansvar for er: Fosterhjem, beredskapshjem, hjemmebaserte tiltak og finansiering av forsterkning i fosterhjem